

Araştırma Makalesi/Research Article

**CHATGPT’NİN ÜRETTİĞİ KURGUSAL ANLATILARDA SERBEST DOLAYLI
SÖYLEMİN KULLANIMI***

The Use of Free Indirect Discourse in Fictional Narratives Generated By ChatGPT

Doç. Dr. Bahar Dervişcemaloğlu

Ege Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
bahardervis@yahoo.com
İzmir/TÜRKİYE

ORCID

Dr. Öğr. Üyesi Ebru Özlem YILMAZ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
eincekar@adu.edu.tr
Aydın/TÜRKİYE

ORCID

Geliş Tarihi / Received Date: 07.07.2025

Kabul Tarihi / Accepted Date: 22.10.2025

Yayın Tarihi / Published Date: 25.10.2025

Atıf/Citation

Dervişcemaloğlu, Bahar – Yılmaz, Ebru Özlem.
“Chatgpt’nin Ürettiği Kurgusal Anlatılarda Serbest
Dolaylı Söylemin Kullanımı”. *Hikmet-Akademik
Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*
11/23 (Güz 2025), 670-689.

10.28981/hikmet.1736920

Hakem Değerlendirmesi:

İki Dış Hakem / Çift Taraflı Kör Hakem

Çıkar Çatışması:

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek:

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını
beyan etmiştir.

Benzerlik Taraması:

Bu makale turnitin programında taranmıştır.

Etik beyan:

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde etik ilkelere
uyulmuştur.

Lisans:

CC BY-NC 4.0

**Yayımlanan makalelerde Araştırma ve Yayın
Etğine riayet edilmiş; COPE (Committee on
Publication Ethics)’un Editör ve Yazarlar için
yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar
dikkate alınmıştır.**

Yazar Katkı Oranı: (Varsa)

1. Yazar %50 2. Yazar %50 oranında katkı sunmuştur.

* Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma
Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 124K070 numaralı
proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten
ötürü TÜBİTAK’a teşekkürlerimizi sunarız.

Bu makale, XI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler
Kongresi’nde (25-26 Aralık 2024) sunulan
“ChatGPT’nin Ürettiği Kurgusal Anlatılarda Serbest
Dolaylı Söylemin Kullanımı” başlıklı özet bildirinin
(Dervişcemaloğlu - Yılmaz, 2024, 82) geliştirilip
genişletilmesiyle oluşturulmuştur.

ÖZ

İlk sürümü 30 Kasım 2022 tarihinde, son sürümü ise 7 Ağustos 2025 tarihinde piyasaya sürülen ChatGPT, OpenAI tarafından geliştirilmiş, belirli bir girdiden hareketle insan benzeri metinler oluşturabilen bir dil üretim modeli ve yapay zekâ sohbet robotudur. Bu çalışmada bağlamı idrak etme, doğal ve tutarlı bir izlenim uyandıran metinler üretme, insan benzeri yanıtlar verme kabiliyetiyle mevcut yapay zekâ araçları arasında en popüler sohbet robotlarından biri olarak dikkat çeken ChatGPT’nin ürettiği kurgusal anlatılarda serbest dolaylı söylemin kullanımı ele alınacaktır. Bilindiği gibi serbest dolaylı söylem, hem “serbest dolaylı söz”ü hem de “serbest dolaylı düşünce”yi içine alan kapsayıcı bir terimdir. Sözün ve düşüncenin temsilindeki en karmaşık kategorilerden biri olarak kabul edilen bu söylem türü, karakterin üslubuna özgü ifadelerin korunarak anlatıcının söylemi içinde aktarılmasına dayanır. Öte yandan serbest dolaylı söylemin “söz”ün ve “düşünce”nin temsilinde yarattığı söylem etkileri birbirinden farklıdır. Anlatılarda benimsenen bakış açısı/anlatı durumları, kullanılan karakterleştirme ve aktarım teknikleri de söylemin niteliğini (mimetiklik ya da diegetiklik derecesini) ve kullanım sıklığını etkiler. Bu kapsamda ChatGPT’ye yirmi ayrı komut verilerek farklı özelliklerde yirmi adet kurgusal anlatı (hikâye) üretmesi sağlanmış, söz konusu anlatılar içerdikleri söylem çeşitliliği ve “serbest dolaylı söylem” kullanımı açısından incelenerek birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: ChatGPT, anlatıbilim, kurgusal metin, söylem, serbest dolaylı söylem

ABSTRACT

ChatGPT, a language generation model and artificial intelligence chatbot developed by OpenAI, was first released on November 30, 2022, with its latest version launched on August 7, 2025. It can generate human-like texts based on a given input. Known for its ability to perceive context, produce coherent and natural-sounding texts, and respond in a human-like manner, ChatGPT has become one of the most popular chatbots among current AI tools. This study explores the use of free indirect discourse in fictional narratives generated by ChatGPT. Free indirect discourse is a broad term that encompasses both free indirect speech and free indirect thought, and it is considered one of the most complex modes of representing speech and thought in narrative. It involves conveying the character’s distinctive expressions within the narrator’s discourse. However, the discourse effects of free indirect speech and free indirect thought differ significantly. The narrative perspective adopted, along with characterization and transmission techniques, influences both the frequency and nature of free indirect discourse (e.g., its degree of mimeticity or diegeticity). In this context, twenty different prompts were given to ChatGPT to generate fictional stories with various characteristics. These narratives were then analyzed for the diversity of discourse types they contain, with particular attention paid to the use of free indirect discourse. The findings are presented in this study.

Keywords: ChatGPT, narratology, fictional narrative, discourse, free indirect discourse

Giriş

Eğitimden sağlığa kadar birçok farklı alanda sundukları imkânlardan istifade edilen yapay zekâ araçları, modern hayatın vazgeçilmez bir parçası hâline dönüşmeye başlamıştır. Gemini, ChatGPT, Perplexity AI, Microsoft Bing gibi yapay zekâ destekli dil modelleri ya da çok yönlü sohbet robotları sağladıkları erişim kolaylığının yanı sıra insan benzeri içerikler üretme konusunda sergiledikleri üst düzey beceriler sayesinde geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşmışlardır. Bunlar arasında piyasaya sürüldüğü tarihten (30 Kasım 2022) itibaren yoğun ilgi gören ChatGPT, belirli bir girdiden hareketle insan benzeri metinler oluşturabilen bir dil üretim modeli ve yapay zekâ sohbet robotu olarak gösterdiği başarılı performansla dikkat çekmiştir. Bununla birlikte ChatGPT’nin avantajları ve sunduğu imkânların yanısıra sınırlılıkları, riskleri ve yetersizlikleri de tartışma konusu olmaya başlamıştır. Bu çalışmada metin temelli içerik üretimi açısından diğer yapay zekâ araçlarına göre daha başarılı olduğu tespit edilen (Shukla vd., 2024, 12) ChatGPT’nin ürettiği kurgusal anlatılarda serbest dolaylı söylem kullanımı irdelenecektir. ChatGPT’ye yirmi ayrı komut verilerek farklı özelliklerde yirmi adet kurgusal anlatı (hikâye) üretmesini sağladığımız çalışmada serbest dolaylı söylemle ilgili teorik bilgiler verildikten sonra söz konusu anlatılar içerdikleri söylem çeşitliliği ve “serbest dolaylı söylem” kullanımı açısından incelenecektir.

1. Serbest Dolaylı Söylem

Kurmaca anlatıda “söylem” terimi sözün ve düşüncenin temsilini ifade etmektedir. Gerçek hayatta başka insanların duygu ve düşüncelerine doğrudan erişme imkânımız olmadığı için duygu, düşünce ve bilinç temsili tamamen kurmacaya has bir ayrıcalıktır (Neumann - Nünning, 2008, 105). Bu bağlamda kurmaca anlatıda sözün ve düşüncenin yani söylemin temsil edilme biçimleriyle ilgili çeşitli tasnifler yapılmıştır. Bunlar arasında McHale’in Platon’un *mimesis-diegesis* ayrımından hareket ederek oluşturduğu tasnif daha kapsamlı ve esnek bir yaklaşımı esas alması açısından önemlidir. McHale “diegetik özet, daha az diegetik olan özet, içeriğin dolaylı olarak açılması (dolaylı söylem), bir dereceye kadar mimetik olan dolaylı söylem, serbest dolaylı söylem, dolaysız söylem, serbest dolaysız söylem” şeklinde derecelendirmeye dayalı bir sınıflandırma yapmıştır (Ayrıntı ve örnekler için bk. Dervişcemaloğlu, 2014, 74-75) Benzer şekilde Leech ve Short’un tasnifi, tıpkı McHale’inki gibi söylemi detaylı kategorilerle ele alarak inceler. Burada, sözün temsiline kullanılan kategorilerle (serbest dolaysız söz, dolaysız söz, serbest dolaylı söz, dolaylı söz, söz edimlerinin anlatsal aktarımı, eylemin anlatsal aktarımı) düşüncenin temsiline kullanılan kategorilerin (serbest dolaysız düşünce, dolaysız düşünce, serbest dolaylı düşünce, dolaylı düşünce, düşünce edimlerinin anlatsal aktarımı) “biçimsel” olarak aynı olduğu görülür (2007[1981], 255-281). Öte yandan Leech ve Short, biçimsel benzerliğe rağmen düşüncenin/bilincin temsiline sözün temsiline farklı söylemsel etkiler yarattığını vurgular. Örneğin bir karakterin sözlerini doğrudan alıntılama (dolaysız söz) düşüncelerini doğrudan aktarmak (dolaysız düşünce) arasında birtakım farklar vardır. Karakterin konuşmalarının

doğrudan aktarılması onun okuyucu huzurunda konuştuğu izlenimini yaratırken aklıdan geçenlerin birebir aktarılması yetkileri sınırsız bir anlatıcının varlığına işaret ettiği gibi söyleme bilinçsel bir nitelik de kazandırır. (Leech ve Short'tan (2007[1981] akt. Yılmaz, 2017, 170). McHale (1978) ile Leech ve Short'un (2007[1981]) ayrıntılı söylem tasniflerini değerlendiren Fludernik söz konusu tasniflerin sözün ve düşüncenin temsilinde farklılaşan yönlerine değinir. Örneğin dolaysız söz daha çok sözlü anlatılarda ve edebî metinlerde karşımıza çıkarken dolaylı söz ve serbest dolaylı söz genellikle kurgu dışı metinlerde, gazetecilik ve haber dilinde yer alır. Öte yandan düşüncenin temsilindeki kategorilerin işlevleri ve kullanım alanları sözün temsilindeki muadillerine göre daha farklıdır. Dolaysız düşünce 20. yüzyıl romanlarındaki iç monologlar dışında pek kullanılmazken psiko-anlatma ve serbest dolaylı düşünce romanlarda daha yaygın biçimde görülür. Hatta, yaygın olmamakla birlikte bazı metinlerde serbest dolaylı düşünce psiko-anlatmadan daha baskındır (Fludernik, 2005 [1993], 285).

Anlatıda mimetik ve diegetik niteliğin kullanımı açısından bakıldığında, biçimsel ortaklıklar olmasına rağmen söz ve düşünce kategorileri arasındaki ayrım daha da netleşir. Bizim bu çalışmada üzerinde duracağımız serbest dolaylı söylem, söz konusu söylem çeşitleri arasında en tartışmalı ve teorileştirilmesi en zor olan söylem çeşididir. Hem anlatıcının hem de karakterin söyleminden belli özellikler taşıyan bu söylem kategorisinin sözün ya da düşüncenin temsil edilmesi durumuna göre mimetik ya da diegetik nitelik kazandığı görülür. Söylemin temsilinde serbest dolaylı söz, anlatıcının söylemine yakın bir konumdayken serbest dolaylı düşünce karakterin söylemine yakındır. Yani serbest dolaylı sözde diegetik nitelik baskınken, serbest dolaylı düşüncede mimetik nitelik ağır basar. Serbest dolaylı söz, okuyucuyu karakterin ürettiği sözden bir derece uzaklaştırırken serbest dolaylı düşünce, okuyucuyu tam da karakterin zihnine koyarak bunun tersi bir etki yaratır (Leech ve Short'tan akt. Yılmaz, 2017, 170) Serbest dolaylı söylem sözün temsilinde (serbest dolaylı söz) daha nötr ve ironik bir tonda kullanılırken düşüncenin temsilinde (serbest dolaylı düşünce) karakterin bakış açısıyla uyumlu (empatik) veya uyumsuz (ironik) bir ton taşıyabilir. Serbest dolaylı sözde empatik etki görülmez. (Fludernik, 2005 (1993), 285-286)

Barındırdığı müphemiyet nedeniyle Sharvit'in (2008, 353) "bulmaca" olarak nitelendirdiği serbest dolaylı söylem, aynı zamanda kurmaca anlatıda yaygın bir şekilde kullanılan bilinç yansıtma tekniklerinden biridir. Kurmaca anlatıda kullanılan bilinç yansıtma teknikleri görünürde çeşitlilik arz etmekle birlikte esasında hepsi aşağıda açıklayacağımız üç kipten türemiştir. Bu üç temel kip, biçim, içerik ve yarattığı etki gibi kendine has özellikler temelinde birbirinden ayırt edilebilir. Anlatı teorisyenleri, bu kipler arasında ayrım yaparken "dolaysızlık" derecesini, yani anlatıcının anlatıya ne derece aracılık ettiğini dikkate almışlardır. Bu bağlamda kurmaca anlatıda bilinci yansıtmak için kullanılan anlatı kiplerini ve temel özelliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür (Palmer, 2008, 602-607; Neumann ve Nünning, 2008, 114-118):

1. İç Monolog (“dolaysız düşünce” ya da “alıntılanan monolog”): Burada anlatıcı, karakterin o anki düşüncelerinin sözel bir transkripsiyonunu sunar. Örnek: Düşündü: “Neredeyim?”
2. Psiko-anlatma (ya da “düşünce aktarımı”): Burada düşünce eyleminin anlatı biçiminde sunulması söz konusudur. Yani karakterlerin düşünceleri, anlatıcının söylemiyle sunulmaktadır. Psiko-anlatma, dolaylı söylemden (Örnek: Nerede olduğunu merak ediyordu.) özetlemeye (Örnek: İstanbul’u düşündü.) kadar değişen bir çeşitlilik arz etmektedir.
3. Serbest dolaylı düşünce (anlatılan monolog ya da serbest dolaylı söylem): Diğer iki kategorinin birleşimi olarak görülür. Karakterin özneliği ve diliyle (dolaysız düşüncede olduğu gibi), anlatıcının sunumunu (düşüncenin aktarımındaki gibi) birleştirir. Örnek: Durdu. Neredeydi Allah aşkına?

Dolaysız düşünce yani iç monolog, bilinç yansıtmada en mimetik biçim ve dolayısıyla aracılığın en az olduğu kip olarak değerlendirilir. Karakterin ifadesini ve aynı zamanda da bilişsel ve duygusal süreçlerinin öznel tarafını muhafaza eden dolaysız düşünce, anlatımsallığın ön planda oluşuyla dikkat çeker. Genellikle sadece kendi kendine düşünmenin sözelleştirilmiş akışını yani iç konuşma diye bilinen kurgusal zihnin içeriğini/esasını yansıtmak için kullanılır. Eksenin diğer ucunda yer alan “psiko-anlatma” ise bilinç yansıtmaya açısından en diegetik ve aracılık etme derecesinin en fazla olduğu biçimdir. Psikoanlatma, anlatıcının, karakterin düşünceleri, duyguları ve algılamalarıyla ilgili analitik ve özetleyici anlatımını ifade eder. Son olarak, serbest dolaylı düşüncede ya da söylemde anlatıcının ve karakterlerin dili ya da tarzları karışmış gibi görünür. Serbest dolaylı söylem, karakterin özneliğine ve ifade biçimine yakın duran düşüncelerin dolaylı bir şekilde sunulmasıdır. “Dolaysızlık” (yani “aracısızlık”) izlenimi uyandırdığı için öncelikle kriz, karmaşa ve iç çatışma gibi durumları yansıtmak amacıyla kullanılır. Kurmaca anlatıda bu kipler arasındaki ayrım çoğunlukla belirsizdir, çünkü bunlar genellikle birbirleriyle kombinasyon hâlinde kullanılırlar (Palmer, 2008, 603; Neumann - Nünning, 2008, 115).¹

¹ Anlatıcının söylemi ile karakterin söyleminin birbirine karıştığı serbest dolaylı söylemle ilgili iki farklı teorik eğilim söz konusudur. Bunlardan birincisi, sözün ve düşüncenin serbest dolaylı söylem ile temsilini özerk bir olgu olarak görür yani yazarın anlatısal yorumlarına ve otoritesine karşıt, objektif bir anlatım tekniği olarak değerlendirir; çünkü burada anlatıcı figüral temsil için kendini geri plana çeker. İkincisi ise serbest dolaylı söylemi genellikle istikrarsızlaştırıcı ve yıkıcı olarak nitelendirir; yani bu tekniğin diğer seslere imkân tanıdığını ve anlatıcının monolojik otoritesini baltaladığını savunur (Gunn, 2004, 35). Ancak uygulamada bu görüşlerin aksi durumlar gözlemlenebilmektedir. Mesela Murathan Mungan’ın 995 km romanında anlatıcının, karakterin dilini ve düşüncesini aksettirmekle birlikte kendi varlığını ve otoritesini sürdürdüğü, kendi aracılığını öne çıkaracak biçimde serbest dolaylı söylemin arasına psikoanlatma tekniğini yerleştirerek aslında karakterin söylemini kendi söylemine iliştiirdiği, ona tabi kıldığı görülmektedir (Dervişcemaloğlu, 2024, 85).

Sonuç olarak serbest dolaylı söylem, kullanıldığı bağlama göre değişik işlevler yüklenmekte, sadece karakterin değil, anlatıcının öznelliğini de içermektedir. Ayrıca Keen’in (2006, 218) vurguladığı gibi okuyucunun “duygusal tepki”si açısından bakıldığında serbest dolaylı söylem, anlatıdaki karakter(ler)le özdeşleşmeye katkı sunan empatik bir anlatı tekniği olarak değerlendirilebilir. Anlatıcı ile karakterin seslerinin kombinasyonundan oluşan, duruma göre farklı etkiler uyandırabilen ve tematik işlevler yüklenebilen son derece esnek, karmaşık ve değişken bir söylem çeşidi ve anlatı tekniği olan serbest dolaylı söylemin –aşağıda irdedeceğimiz gibi– yapay zekâ robutu tarafından söz konusu etkileri ve işlevleri içerecek esneklikte, yaratıcılıkta, karmaşıklıkta ve derinlikte kullanılabilmesi için üst düzey becerilere sahip olması gerekmektedir.

2. ChatGPT’ye Girilen Komutlar ve ChatGPT’nin Ürettiği Anlatılar Hakkında

ChatGPT’ye birbirinden farklı özellikte metinler oluşturma amacıyla 20 adet komut girilmiştir. Bu çalışma kapsamında ChatGPT 4.0 kullanılmış olup ilgili metinler 26 Haziran 2024-11 Temmuz 2024 tarihleri arasında elde edilmiştir. Bilindiği gibi, ChatGPT, aynı komut farklı zamanlarda verildiğinde her seferinde farklı metinler üretecek şekilde tasarlanmıştır. Çalışmamızın amacı ve konusu aynı komutla üretilen değişik metinler arasındaki farklara odaklanmak olmadığından incelemede yapay zekânın verilen 20 farklı komutla ürettiği tek bir metne odaklanılmış ve ilgili komutlar aracılığıyla ortaya çıkan 20 metnin erişim bağlantısı burada paylaşılmıştır.² İlgili metinler

² ChatGPT, “Beklenmedik Dönüşüm (Metin 1)”, <https://chatgpt.com/share/9077da4b-251d-4a35-95f6-d2746bf32358>, Erişim 26 Haziran 2024, 23:28; ChatGPT, “Kurgunun Çöküşü (Metin 2)”, <https://chatgpt.com/share/188c610a-6694-47ce-bc4d-44f02f122dbd>, Erişim 28 Haziran 2024, 01:33; ChatGPT, “Bir Günün Gölgesi (Metin 3)”, <https://chatgpt.com/share/d388c297-565d-4d6b-a0b6-5ff8d90025ff> Erişim 28 Haziran 2024, 01:41; ChatGPT, “Adaletin Gölgesinde (Metin 4)”, <https://chatgpt.com/share/c48c6c31-2397-41c8-93e4-304433fd6e49> Erişim 28 Haziran 2024, 02:00; ChatGPT, “Gariplikler Diyarı: Perili Köyün Hikayesi (Metin 5)”, <https://chatgpt.com/share/e126ff66-a339-46bd-842d-4419d71d8f93> Erişim 8 Temmuz 2024, 23:46; ChatGPT, “Bir Bebeğin Mektubu: Hayata Gelmeden Önce (Metin 6)”, <https://chatgpt.com/share/f1d225f0-5d45-4ee5-965b-38f9e8c7aaf3> Erişim 9 Temmuz 2024, 00:02; ChatGPT, “Karanlıktan Kaçış (Metin 7)”, <https://chatgpt.com/share/b87a5641-a353-41aa-b729-d9e61175e90c> Erişim 9 Temmuz 2024, 00:26; ChatGPT, “Yitip Giden Hayat (Metin 8)”, <https://chatgpt.com/share/da0a72c4-5286-4cc8-b2fd-6ab8f0c232ef>, Erişim 9 Temmuz 2024, 22:58; ChatGPT, “Gölge Şehirler: 2201’in Karabasanı (Metin 9)”, <https://chatgpt.com/share/adab5234-1ca3-4d96-86cd-a81d31470f58> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:02; ChatGPT, “Anlatıcının Laneti (Metin 10)”, <https://chatgpt.com/share/30a26484-7667-4e11-ab7b-1eaa37258ae7> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:06; ChatGPT, “Karanlık Alternatifler (Metin 11)”, <https://chatgpt.com/share/501e2942-bdf9-458d-b4d4-034a82f78a66> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:13; ChatGPT, “Sadakatsiz (Metin 12)”, <https://chatgpt.com/share/62ba9c84-0408-4c8b-ba6e-57d22c354e1f> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:31; ChatGPT, “Elmasın Laneti (Metin 13)”, <https://chatgpt.com/share/71dbf3c9-374b-4d25-9691-b81c511a96b2> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:44; ChatGPT, “Döngüsel Yolculuk (Metin 14)”, <https://chatgpt.com/share/0d337fcf-17d0-40b2-baa0-d6f2c2bf7e67> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:49; ChatGPT, “Başkaldıran Karakterler (Metin 15)”, <https://chatgpt.com/share/4a030fcc->

ayrıca temel anlatısal özellikler bağlamında incelemeye tabi tutulmuş ve ChatGPT'nin kurgusal anlatı üretme yeterliliğini değerlendirdiğimiz çalışmamız daha önce makale olarak yayımlanmıştır. İlgili makalede ayrıca söz konusu 20 metin, söylem kategorilerinin metinlerdeki seyri ve dağılımı açısından ayrıntılı biçimde incelenmiş ve incelemenin bulguları burada paylaşılmıştır (Bk. Dervişcemaloğlu ve Yılmaz, 2025). Öte yandan serbest dolaylı söylem gibi karmaşık bir kategorinin diğer çalışmada kısaca değinilecek kadar basite indirgenememesi, serbest dolaylı söylemin yapay zekâ tarafından üretilen metinlerdeki kullanımının insan üretimi metinlerdeki kullanımıyla karşılaştırılması ihtiyacı hâlihazırdaki çalışmanın ortaya çıkmasını bir nevi zorunlu kılmıştır. Kısaca bu çalışmada, ChatGPT'nin ürettiği anlatılarda serbest dolaylı söylemin kullanımı ve bunun detayları üzerinde durulacaktır.³

Önceki çalışmada da vurgulandığı gibi (Dervişcemaloğlu - Yılmaz, 2025, 16) ChatGPT'nin ürettiği metinlerin özellikle bakış açısı/anlatı durumu, anlatıcı, olay örgüsü ve anlatım teknikleri açısından birbirinden farklı özellikte olmaları komutlar aracılığıyla sağlanmıştır. Örneğin Komut 1'de ChatGPT'ye şu direktif verilmiştir: "Üçüncü şahıs anlatıcı kullanarak kurgusal bir öykü yaz. Anlatıcı oldukça objektif davransın, asla yorum yapmasın ve yalnızca karakterin zihnini yansıtsın. Karakter çocuklarla anlaşılamadığı hâlde yeğenine on günlüğüne bakmak zorunda kalan işkolik genç bir adam olsun. Öyküde karakterin iç monologları ve bilinç akışı ağır bassın. Karakter on günlük süreçten dönüşüm geçirerek çıksın. Anlatıya bir başlık ver." (Dervişcemaloğlu ve Yılmaz, 2025, 13-14) Bu komutla ChatGPT üçüncü şahıs anlatıcının yer aldığı, karakter söyleminin yoğun olduğu, dışsal olaylardan da bilinç yansıtmı tekniklerinin ağır bastığı bir karakter dönüşümü hikâyesi içeren figüral anlatı örneği üretmeye yönlendirilmiştir. Komut 4 ise şöyledir: "Birinci şahıs anlatıcı kullanarak kurgusal bir öykü yaz. Ana karakter iftiraya uğrayıp yıllarca hapisanede kalan, suçsuzluğu ortaya çıkıp serbest bırakılınca düşmanından intikam almak isteyen bir erkek karakter olsun. Bir taraftan da yerleştiği yeni muhitte genç bir kadınla yolları kesişsin. Bu kadına âşık olan ana karakter,

[7983-4c85-9af3-53ac89ce0118](https://chatgpt.com/share/2a3b351f-0176-4b15-881b-2772d19c395b), Erişim 9 Temmuz 2024, 23: 58; ChatGPT, "Sürprizlerle Dolu Bir Akşam (Metin 16)", <https://chatgpt.com/share/2a3b351f-0176-4b15-881b-2772d19c395b> Erişim 10 Temmuz 2024, 00:10; ChatGPT, "Sonsuz Karanlık (Metin 17)", <https://chatgpt.com/share/20c25fbf-6b6c-4e3b-ad9c-16483a836909> Erişim 11 Temmuz 2024, 23:14; ChatGPT, "Karanlık Yüzleşme (Metin 18)", <https://chatgpt.com/share/2f73bbfd-2f3d-4315-8c8d-fa5505e28265> Erişim 10 Temmuz 2024, 00:25; ChatGPT, "Beklenmedik Dostluk (Metin 19)", <https://chatgpt.com/share/b6f9ad85-13b3-4cd3-8d9c-66e07be28586> Erişim 11 Temmuz 2024, 23:27; ChatGPT, "Yaralı Zamanlar (Metin 20)", <https://chatgpt.com/share/229c2bfb-a3e1-456b-92b1-b6e9c451c49e> Erişim 10 Temmuz 2024, 00:39 (Akt. Dervişcemaloğlu - Yılmaz, 2025, 28-31).

³ Analizlerde metinler, ChatGPT'ye verilen komutların numaralarıyla adlandırılmıştır. Örneğin Komut 4'le oluşturulan anlatıya makalede "Metin 4" şeklinde atıfta bulunulmuştur. Ayrıca bu metinlerin erişim bağlantısı bir önceki dipnotta ve "Kaynakça"da verildiği için ilgili metinlere yapılan diğer atıflarda erişim bağlantılarına tekrar yer verilmemiştir.

sevgilisinin aslında düşmanının kardeşi olduğunu öğrensin. Ana karakter aşkıyla intikamı arasında ikileme düşsün. Öyküyü zamansal geriye dönüşler ve ileriye atlamalarla yaz. Olay örgüsünde ters köşeler (plot-twist) yarat. Anlatıya bir başlık ver.” (Dervişcemaloğlu ve Yılmaz, 2025, 14). Bir önceki komut örneğiyle karşılaştırıldığında bu komut, üçüncü şahıs yerine birinci şahıs bir anlatıcı içeren, düşünsel süreçlerden ziyade olay ağırlıklı ve farklı zamansal/kurgusal stratejiler barındıran bir anlatı üretmeye yönelik olarak tasarlanmıştır. Kısaca, 20 farklı komut da anlatıcı, anlatı durumu (bakış açısı), karakterler, zaman, mekân, olay gibi anlatının temel unsurlarını içermek konusunda standart bir şemaya ve uzunluğa sahip olacak şekilde dizayn edilmiştir. Komutlar bu standart şemayı sağlasa da içerik ve olay örgüsü açısından farklı direktiflerle çeşitlendirilerek birbirinden farklı tarzda anlatılar oluşturmaları hedeflenmiştir. Söz konusu farklılaşmanın en temel belirleyicisi ise metinlerde yer alan anlatı durumlarıdır.

Bilindiği gibi anlatı durumu, anlatı unsurlarının metindeki varlığını, etkinleştirilme süreçlerini etkileyen karmaşık bir yapıyı işaret eder. Anlatıcının anlatıdaki görünürlüğü, söylemin mimetiklik/diegetiklik derecesi gibi hususlar benimsenen anlatı durumlarıyla yakın bir ilişki içindedir. Bu çalışmada Franz K. Stanzel’in *Narrative Situations in the Novel (1971[1955])* adlı çalışmasındaki anlatı durumları yaklaşımına bağlı kalınmıştır. Stanzel’e göre üç prototipik anlatı durumu vardır: Yetkili yazar anlatı durumu, birinci şahıs anlatı durumu, ve figüral anlatma. Yetkili yazar anlatı durumunda sınırsız yetkilerle donanmış olan anlatıcı, olay ve karakterlerle ilgili her şeyi bilip aktarma yetkisine sahiptir. Birinci şahıs anlatı durumunda anlatıcı kendi başından geçenleri tecrübe ettiği ya da şahit olabildiği kadarıyla aktarabilir. Figüral anlatmada ise kapalı bir üçüncü şahıs anlatıcı, olayları figüral aracı olarak seçilen bir karakterin bakış açısından sunar. Stanzel, anlatıların çoğunda söz konusu anlatı durumlarının bir arada kullanıldığını belirtir. Stanzel’in kitabında değinmediği, standart şemaların dışına çıkan başka anlatı durumları da vardır. Üçüncü çoğul şahısta anlatma, ikinci tekil/çoğul şahısta anlatma gibi (Dervişcemaloğlu - Yılmaz, 2025, 16). Bu bağlamda incelenen 20 anlatıda benimsenen anlatı durumları dağılımı şu şekildedir (Dervişcemaloğlu - Yılmaz, 2025, 16):

Yetkili yazar anlatı durumu	Metin 10, Metin 13 ve Metin 15
Figüral anlatı durumu	Metin 1, Metin 2, Metin 11 ve Metin 20
Birinci şahıs anlatı durumu	Metin 4, Metin 5, Metin 6, Metin 16 ve Metin 18
Yetkili yazar anlatı durumu ve figüral anlatma (bir arada)	Metin 3, Metin 7 ve Metin 14

Birinci şahıs anlatı durumu ve yetkili yazar anlatı durumu (bir arada)	Metin 19
İkinci tekil şahıs anlatısı (sen-anlatısı)	Metin 8
Üçüncü çoğul şahıs anlatısı (onlar-anlatısı)	Metin 9
Nötr anlatma	Metin 12
Eş zamanlı anlatma	Metin 17

Yukarıda kalın puntolarla gösterilen anlatılar serbest dolaylı söylemin kullanıldığı metinlerdir. Görüldüğü gibi elde edilen yirmi metnin on tanesinde serbest dolaylı söyleme başvurulmuştur. Serbest dolaylı söylem figür al anlatı durumunun etkin olduğu metinlerin (Metin 1, Metin 2, Metin 11, Metin 20) ve yetkili yazar anlatımıyla figür al anlatmanın bir arada yer aldığı (Metin 3 Metin 7, Metin 14) metinlerin tamamında bulunmaktadır. Ayrıca bu tekniğin, beş birinci şahıs anlatısının ikisinde (Metin 4 ve Metin 16) ve elde edilen tek “ikinci tekil şahıs anlatısında” (Metin 8) da kullanıldığı görülür.

3. Analiz: ChatGPT’nin Ürettiği Kurgusal Anlatılarda Serbest Dolaylı Söylem

Figür al anlatılardan *Metin 1*’de çocuklarla anlaşılamayan ana karakterin yeğenlerine bakmak zorunda kalması ve bu süreçten bir dönüşüm geçirerek çıkması konu edilir. Ana karakter Ali’in iş yoğunluğu ve rutini ile başlayan olay, ablasının Ali’den yardım istemesiyle hareketlenir. Komutta karakterin içsel süreçlerinin ağır basması istendiği için karakterin zihninden geçenler daha çok dolaysız düşünce (iç monolog) yoluyla onun söyleminden aktarılır. Anlatının genelinde mimetik söylem ve diegetik söylem birbirine yakın oranda kullanılırken düşüncenin temsilinde kullanılan söylem kategorileri nispeten baskındır. Düşüncenin temsilinde ise mimetik kategorilerle diegetik kategorilerin kullanımı birbirine yakındır. Bu kısa anlatıda on bir günlük zamana yayılan düşünsel değişim sürecinin özetlenmesinde psiko-anlatma tekniği önemli bir rol oynar. Serbest dolaylı söyleme ise bu anlatıda sadece bir yerde rastlanır. Aşağıda Metin 1’deki olayın yükselişe geçtiği kısım alıntılanmıştır⁴:

⁴ ChatGPT’nin ürettiği metinlerin orijinalinde altı çizili ifade yoktur. İlgili metinlerde serbest dolaylı söyleme örnek teşkil eden kısımlar, daha kolay tespit edilmesi ve yorumlanabilmesi amacıyla bu makalenin yazarları tarafından altı çizilerek gösterilmiştir.

(...) O sırada, telefonunun mesaj sesi geldi. Ablasından bir mesaj: "Ali, yarın sabah yurt dışına çıkıyorum. Umut ve Mert'e sen bakar mısın?"

Ali, çocuklarla hiç anlaşılamazdı. Onlarla nasıl vakit geçireceğini bilemez, sürekli bir tedirginlik hissedirdi. Ancak ablasının başka kimsesi yoktu ve Ali bu durumu reddedemezdi. "On gün mü?" diye düşündü. "On gün boyunca iki çocukla ne yapacağım?"

Ablasının gönderdiği mesajla yeğenlerine bakıp bakmayacağına dair bir karar vermesi gereken Ali kısa bir iç çatışma yaşar. Olay örgüsü açısından eylemin yükselişe geçtiği kısma tekabül eden, Ali'nin çocuklara dair genel tutumunun da yansıtıldığı bu kısımlar serbest dolaylı söyleme yaklaşır. Altı çizili cümlede karakterin iç çatışması nötr bir anlatıcı tarafından aktarılsa da Ali'nin üslubuna dair zorunluluk ifadesi (reddedemezdi) korunmuştur.

Figüral anlatı durumunda yazılan ve postmodern özellikler taşıyan *Metin 2'*de cinayet işleyen genç karakter, öldürdüğü adamın aslında bu hikâyenin yazarı olduğunu ve kendisinin de kurgusal bir karakter olduğunu öğrenince karanlık bir dönüşüm geçirmeye başlar. Burada ana karakter gerçek ve kurgunun sınırlarını sorgularken yeni suçlar işlemeyi bağımlılık hâline getirir. Aşağıda ilgili anlatıdan bazı bölümler verilmiştir:

Günler geçtikçe vicdan azabı genç adamı içten içe kemiriyordu. Ancak asıl şoku, gazetelerde yaşlı adamın kimliğini öğrendiğinde yaşadı. Öldürdüğü adam, meğer bu kurgusal öykünün yazarıymış. Genç adam, bir an duraksadı. Bu nasıl mümkündü? Gerçek değil, kurgusal bir karakter olduğunu idrak ettiğinde zihninde bir kıvılcım çaktı. Eğer kendisi sadece bir kurgu karakteriyse, neden gerçekmiş gibi hissediyordu?

Genç adam, kurgunun sınırlarını zorladıkça kendi varlığını daha da derinden sorgulamaya başladı. Belki de gerçekten bir kurgu karakteriydi, belki de bu dünyada hiç var olmamıştı. Ama her suç, onun için bir kanıttı. Ve o kanıtlarla, kendini var etmeye devam ediyordu.

Sonunda, genç adam, kurgunun çöküşünde kayboldu. Kendi gerçekliğiyle yüzleşmek yerine, suçların karanlık dünyasında kaybolmayı seçti. Belki de gerçekten sadece bir kurgu karakteriydi, ama bu, onu durdurmayacaktı. Çünkü her suç, onu daha da gerçek kılıyordu.

Paragraflarda altı çizili gösterilen yerler serbest dolaylı düşünceye örnektir. İlk paragraftaki cümlelerde şaşkınlık bildiren ifadeler ve soru kalıbı karakterin söylemi korunarak anlatıcı tarafından aktarılmıştır. Diğer altı çizili cümlelerde ise karakterin zihninden geçen cümleler, onun söylemine has ifadeler korunarak yine anlatıcı tarafından sunulmuştur. Karakterin sorguladığı, şüpheye düştüğü ya da bir durumu idrak ettiği noktalarda serbest dolaylı düşüncenin tercih edildiği görülür. Öte yandan, karakterin -anlatının neredeyse tamamına yayılan- içsel muhasebesinin özetlendiği kısımlarda psiko-anlatıma tercih edilir.

*Metin 11'*de figüral anlatı durumu hakimdir ve ana karakterin zihninden geçenler metinde ön plandadır. Anlatı, toplamda üç saniyelik zaman diliminde olabilecekleri aktarır. Bir cinayet işlemek üzere olan ana karakter bundan vazgeçerse hayatının seyrinin değişebileceğini düşünür ve cinayeti işlemekten son anda vazgeçer. Arkasını dönüp gidecekken öldürmekten vazgeçtiği kişi tarafından sırtından vurulur. Anlatının oluşturulması için verilen komutta (diğer on dokuz anlatıdan farklı olarak) serbest dolaylı söylem

teknikinin kullanılması istenmiştir. Buna bağlı olarak serbest dolaylı düşünce, anlatıda ağırlıklı olarak tercih edilen söylem kategorisidir ve karakterin zihninde beliren alternatif hayatın aktarımında ön plana çıkar:

Birden, alternatif bir evrenin kapıları aralandı zihninde. Cinayet işlemekten vazgeçen bir Cihan, sakin bir hayat sürebilirdi. Belki üniversiteye geri döner, mühendislik okur ve başarılı bir kariyer yapardı. Huzurlu bir evde, sevgi dolu bir aileyle yaşardı. Her gün işten döndüğünde çocuklarının gülümsemeleriyle karşılanırdı.

Hayatın bu versiyonu, Cihan’ın düşündüğünden çok daha çekiciydi. Gözlerinde o an bir ışık belirdi, yüreğinde bir umut kıvılcımı. “Gerçekten bunu yapmam gerekiyor mu?” diye düşündü. Hayat, sadece birkaç saniyede tamamen değişebilirdi. Bu karanlık yoldan çıkmak ve daha aydınlık bir geleceğe adım atmak mümkün müydü?

Bu alternatif evren, Cihan’ın zihninde bir ütopya gibi belirmişti. Belki de bu kararı vermek, ona gerçek mutluluğu getirecekti. Aniden, kararını verdi.

Gerçekleştiremediği bu ütopya, sonsuza kadar zihninde kalacaktı. Ama o an, en azından, hayatının kısa bir bölümünde dahi olsa, karanlığın içinden aydınlığa bir adım atmıştı. Belki de, en önemlisi buydu.

Görüldüğü gibi, karakterin zihninde beliren ve onu heyecanlandıran alternatif hayatın aktarımında ya da ikileme düştüğü noktalarda serbest dolaylı düşünce ön plana çıkar. Elde edilen 20 anlatıdan serbest dolaylı söyleme yer veren 10 tanesi içinde bu tekniği en çok kullanan anlatı Metin 11’dir. Ancak Metin 11’de, anlatının içinde, serbest dolaylı söylem diegetik söz kategorileriyle (söz edimlerinin anlatısal aktarımı ve eylemin anlatısal aktarımı) benzer oranda kullanılır. Hatta diegetik düşünce kategorilerinin kullanımı da hesaba katılınca bu anlatıda da diğer anlatıların genelinde olduğu gibi diegetik söylem kategorileri ağır basar.

Figüral anlatmanın etkin olduğu bir diğer anlatı olan Metin 20’de, çocukken yaşadığı kazada ebeveynlerini kaybeden bir karakterin bu travmanın etkilerinden kurtulmaya çalışması konu edilir. Serbest dolaylı söyleme başvuru diğer anlatıların aksine, burada olay doğrusal ilerlemez; bu anlatıda geçmişle gelecek iç içe geçerek anakronik bir düzen oluşturur. Metinde özellikle diegetik düşünce ve diegetik söz kategorileri baskındır. Anlatıda karaktere ait söz ve düşüncelerin onun söyleminden duyulduğu kısımlar yok denecek kadar azdır. Bu sebeple karakter söylemine ve üslubuna has öznel kullanımları kestirmek zordur. Aşağıda anlatının son kısmı aktarılmıştır:

Mehmet, evine dönerken terapistin sözlerini düşündü. Geçmişini değiştiremezdi ama onunla barışmayı öğrenmeliydi. Kapısından içeri girdiğinde, evinin sessizliğinde kendini biraz daha hafiflemiş hissetti. Annesi ve babasının fotoğraflarına bakarak, "Sizi hep hatırlayacağım," dedi. O an, gözyaşlarının arasında hafif bir gülümseme belirdi yüzünde. İlk defa, hatıraları ona yalnızca acı vermiyordu.

Mehmet, yaralı zamanlarını kabullenmeye başladığında, geçmişin yükü biraz olsun hafifliyordu. Anılarıyla barışık yaşamayı öğrenirken, geleceğe doğru küçük adımlar atmaya başladı. Yaralı zamanlar, onun hikayesinin bir parçasıydı; ama sadece bir parçası. Hayat, onun için yeniden başlamış gibiydi.

Altı çizili olarak gösterilen kısımlarda karakterin söylemine has gösterimsel unsurlar belirgin olmasa da karakterin düşünceleri onun

zihninden geçtiği hâliyle anlatıcı tarafından aktarılmıştır. Bu sebeple bu kısımlar serbest dolaylı söyleme örnek gösterilebilir.

Serbest dolaylı söyleme, yetkili yazar anlatı durumu ve figür al anlatmanın beraber kullanıldığı üç metnin üçünde de (Metin 3, Metin 7 ve Metin 14) yer verildiği görülür. Bunlardan *Metin 3'te* yine klasik/doğrusal bir olay örgüsü vardır. Karakterin her zamanki saatte hazırlanıp ofisten çıkmasıyla başlayan anlatı, türlü aksilikler sonucu bir türlü eve varamamasıyla devam eder. Durup düşünen karakterin aslında masasından hiç kalkmadığını, bütün aksiliklerin birer hayal olduğunu fark etmesiyle olay çözülür ve bu kez gerçekten hazırlanıp çıkmak üzere ofisten dışarı adım atmasıyla sonlanır. Anlatının hemen başında yetkili yazar anlatı durumu kullanılsa da anlatıcı kendi varlığını hissettirmekte aşırıya kaçmaz. Birkaç genel giriş cümlesinden sonra olaylar karakterin bakış açısından aktarılır. En mimetik söylem kategorilerinin hiç kullanılmadığı, diegetik söylemin hâkim olduğu metinde bir iki cümlede serbest dolaylı düşünce örneğine rastlanır:

Sokak lambalarının yanmadığı karanlık sokaklarda ilerlerken, her şey daha da tuhaflaşmaya başladı. Evine ulaşmayı başaramıyordu. Kafasındaki düşünceler giderek karmaşıklaştı ve nihayetinde bir an durup derin bir nefes aldı. Etrafına bakındı ve bulunduğu yerin aslında ofisteki masası olduğunu fark etti. Hiç kalkmamış, hiç yola çıkmamıştı. Yaşadığı bütün aksilikler sadece zihninin bir oyunuydu.

Bu ifadeler, karakterin her şeyi bir anda idrak ettiğini, bütün aksiliklerin aslında hayal ürünü olduğunu anladığını gösteren serbest dolaylı söylem cümleleridir.

Metin 7 de, yetkili yazar anlatı durumuyla figür al anlatmanın etkin olduğu anlatılardan biridir. Hayalî canavarlarından korkan bir çocuğun içsel dönüşüm sürecinin sunulduğu bu hikâyeye klasik olay örgüsü çizgisinde ilerler. Buradaki anlatıcı, olaylar ya da durumlar hakkında yorum yapan, eleştiren ya da yargılayan, kendisine göndermelerde bulunan aşırı açık bir anlatıcı değildir. Aksine burada kendisini geri planda tutan, neredeyse nötr bir tutuma yakın hareket eden bir yetkili yazar anlatıcı vardır. Öte yandan olayların sunumunda karakterin bakış açısı kullanılır. Genel çerçevede, diegetik düşünce kategorisi olan psiko-anlatma metinde ön plandadır. Karakterin korkusunu aşmak için mantra gibi tekrarladığı cümleler, kendisine özgü üslubunu öne çıkaran noktalar olup serbest dolaysız söz, dolaysız söz kategorileriyle sunulmuştur. Ancak bunların kullanım oranı diegetik kategorilere oranla hayli az yer tutar. Metinde oldukça sınırlı biçimde serbest dolaylı düşünce cümlelerine yer verilir:

O gece de yine aynı korkuyla yataktaydı. Aklına gelen canavarların gölgeleriyle dolu bir ormandaydı sanki. Ama bu kez hayallerinde biraz daha cesur olmaya karar verdi.

(...)

Bu hayal dünyasında, Mehmet artık korkusuz bir kahramandı.

Yine de yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, karakter söylemine has öznel kullanımların/ gösterimsel unsurların (sanki, bu, artık) korunduğu cümleler serbest dolaylı düşünceye örnek gösterilebilir.

Metin 14 yetkili yazar anlatı durumu ve figüral anlatmanın bir arada kullanıldığı üç metinden sonuncusudur. Burada bir tren yolculuğuna çıkan ve bir süre sonra bunun döngüsel bir yolculuk olduğunu fark eden Ahmet adlı bir karakterin hikâyesi anlatılır. *Metin 14*, karakterin zihinsel süreçlerinin, algı ve değerlendirmelerinin ön planda olduğu bir metindir. Dolayısıyla söylemin temsilinde düşünce kategorileri ağır basar. Öte yandan bunların karakter söylemiyle değil daha çok diegetik temsil kategorileriyle sunulduğu görülür. Kısaca diegetik düşünce kategorilerinin ağırlık kazandığı metinde serbest dolaylı söyleme bir kez yer verildiği görülür:

Saatler geçti ve tren, hız kesmeden yoluna devam etti. Ahmet, zamanın nasıl geçtiğini fark edemedi uyuyakaldı. Uyandığında ise trenin durduğunu fark etti. Pencereden dışarı baktığında, trenin durduğu istasyonun tanıdık olduğunu gördü. Bu yolculuğa başladığı istasyondur! İlk başta bir yanlışlık olduğunu düşündü. Ancak, bavulunu alıp dışarı çıktığında, gerçekten de başladığı yerde olduğunu anladı.

Yukarıdaki alıntıda, eylemin hâlihazırda yükselişte olduğu, zirveye ulaştığı ve sonrasında düşüşe geçtiği bölüm verilmiştir. Altı çizili olarak gösterilmiş olan kısım ise serbest dolaylı söylem cümlesi olup anlatıda gerilimin zirveye ulaştığı yerdir. Karakterin anı fark edişi, ve idrak anı, onun söylemine has unsurlar (“bu” zamininin kullanımı, ünlem ifadesi) korunarak anlatıcı tarafından aktarıldığı için söz konusu cümle bir serbest dolaylı düşünce örneğidir.

Birinci şahıs anlatı durumunun kullanıldığı beş metinden ikisinde (*Metin 4* ve *Metin 16*) serbest dolaylı söylemin kullanımına rastlanır. *Metin 4*’te anlatı komuta uygun olarak anakronilerle kurgulansa da burada doğrusal ilerleyen bir olay örgüsü vardır. Anlatı on yedi yıl boyunca haksız yere hapis yatan anlatıcının hapisten çıkarak kendisine yeni bir hayat kurması sürecini aktarır. Anlatıda olay anlatıcının hapisten çıkıp doğduğu kasabaya yerleşmesiyle başlar. Burada birine aşık olan anlatıcı bir süre sonra sevgilisinin, aslında baş düşmanının kardeşi olduğunu fark eder. Anlatıcının intikam arzusuyla aşkı arasında kaldığı metinde onun ikilemleri ve zihinsel muhasebesi önemli bir yer tutar. Metnin genelinde diegetik düşünce baskındır. Uzun yıllar boyunca başından geçenleri özetlediği kısımlarda diegetik söz kategorileri kullanılır. Öte yandan bu anlatı, diğer birinci şahıs anlatıları arasında serbest dolaylı söyleme nispeten sık yer vermesiyle öne çıkar. Bilindiği gibi birinci şahıs anlatılarında anlatıcı hem “anlatan-ben” hem de “tecrübe eden-ben” yönüyle ele alınır. Anlatıcı, anlatan-ben olarak yıllar boyunca yaşanan olayları özetleyici bir tutum içindedir. Zihinsel muhasebenin yoğun olduğu bu kısımlarda anlatıcının tecrübe eden-ben kimliği “yansıtıcı figür/figüral aracı” işlevi görür. Buralar anlatıda serbest dolaylı söylemin en çok görüldüğü yerlerdir (Dervişcemaloğlu ve Yılmaz, 2025, 19-20). Aşağıda altı çizili olarak gösterilen ilk örnekte anlatıcı, suçsuzluğu kanıtlanıp yıllar sonra hapisten çıkınca bundan sonraki yaşamını önemli ölçüde etkileyecek bir karar alır:

(...) O an özgürlüğün tadını çıkarmaktan çok, içimdeki intikam ateşinin daha da harlandığını hissettim. Beni bu hale getiren kişiyi bulmalıydım.

(...) Elif’in ailesi hakkında konuşurken, abisinin adını duydum. Haluk... O an dünya başıma yıkıldı. İntikam almak istediğim kişi, sevdiğim kadının abisiydi.

(...) Geçmişin yükü omuzlarıma çökünce, aklım karıştı. İntikam mı, yoksa aşk mı? İkilem içinde kıvranırken, geçmişe dönüp, Haluk'un bana kurduğu tuzakları hatırladım. Onun yüzünden hayatım mahvolmuştu. Ama Elif... Onunla birlikte olmak, yaralarımı sarıyordu.

(...) Ancak, Elif'in yüzündeki mutluluk ifadesi beni durdurdu. Onu kaybetmek istemiyordum.

(...) Elif ile ilişkimiz ilerledikçe, içimdeki çatışma daha da büyüyordu. Haluk'un bana kurduğu oyunları Elif'e anlatmalı mıydım? Ya da intikamımdan vazgeçip, Elif ile mutlu bir hayat mı kurmalıyım?

(...) Bir gece, Elif'in yanında uyurken, geçmişimden kaçamayacağımı anladım. Haluk ile yüzleşmeli ve hesaplaşmalıyım. Ertesi gün, Haluk'un karşısına dikildim.

(...) Haluk, yıllar sonra pişmanlığını dile getirip, benden özür dilediğinde, içimdeki intikam ateşi sönmüştü. Çünkü adalet, sevginin gölgesinde daha güçlüydü.

Yukarıda gösterilen serbest dolaylı düşünce cümleleri anlatıcının bir karar alması, bir gerçeği idrak etmesi, bir konuda ikileme düşmesi gibi durumlarda kullanılmıştır. Olay örgüsü açısından bakıldığında ise serbest dolaylı düşüncenin eylemin zirveye ulaştığı kısımda yoğunlaştığı görülür. Zira burada anlatıcı olayın temel çatışmasını oluşturan gerçeği öğrenmiş ve içinde bulunduğu bu durum onu bir karar almaya itmiştir.

Birinci şahıs anlatılarından *Metin 16'*da da serbest dolaylı söylem örneğine rastlanır. Anlatıda anlatıcı olan genç kız, o akşam erkek arkadaşından evlilik teklifi alacağını sanarak beklentiye girmiş ve anlatının sonunda beklentisi gerçekleşmemiştir. Anlatıda olay doğrusal biçimde ilerler. Beklentileri karşılanmasa da hayatın sürprizlerle dolu olduğunu gören anlatıcının bu olaydan ders almasıyla anlatı sonlanır. Aşağıdaki paragraf anlatının giriş kısmıdır:

Bugün büyük gündü. Tüm işaretler, evrenin nihayet bana büyük anı yaşatacağını gösteriyordu. Saatlerce saçımı yapmış, yeni aldığım o elbiseyi giymiştim. Ayakkabılarım rahatsız olmasına rağmen, en şık olanlarını seçtim. Ahmet'in benimle yemeğe çıkarken nasıl da özenli davrandığını fark etmiştim. Bu kesinlikle bir evlenme teklifinin habercisiydi, değil mi?

Yansıtıcı figür konumundaki tecrübe eden-ben, beklentisinin gerçekleşmeyeceğinin farkında değildir. Anlatan-ben, tecrübe eden-ben'in sınırlı farkındalığını ona müdahale etmeden aktarır ve anlatan-ben'in bu tutumunda empatik değil ironik bir ton sezilir. Burada büyük ölçekli bir anlatı mesafesinden bahsedilemez, olayın gerçekleşmesi ile bunun aktarımı arasında en fazla birkaç saatlik zaman dilimi vardır. Yukarıda altı çizili olarak gösterilen kısımda tecrübe eden-ben'e ait öznel kullanım korunduğu için bu, serbest dolaylı düşünceye örnektir.

Bir ikinci şahıs anlatısı sunan *Metin 8'*de kendi cenazesine şahitlik eden bir karakterin başından geçenler anlatılır. Burada anlatıcı öykü-dışı bir varlıktır ve olayların merkezindeki ana karakter figüral aracı/yansıtıcı figür işlevi görür. Anlatıda en mimetik söylem kategorilerine yer verilmez, genellikle karakterin düşüncesinin anlatıcı tarafından özetlendiği diegetik bir aktarım tarzı benimsenir. Yani diegetik düşünce kategorileri anlatıda ağır

basar, diegetik söz kategorilerine az da olsa yer verilir. Aşağıda anlatının başlarından ve devamında olayın yükselişe geçtiği kısımdan alıntı yapılmıştır:

Kalabalığı uzaktan izlemeye başladın. Sıyahlar giymiş insanlar, ellerinde mendiller, gözlerinde yaşlar... Hepsi derin bir keder içinde gibi görünüyordu. Ama sen, onların üzüntülerinin gerçekliğini sorguluyordun. Bu insanların gerçekten bu kadar üzgün olup olmadığını merak ediyordun. Yoksa bu, toplumun onlardan beklediği bir rol müydü?

Sonra gözün, kalabalıkta tanıdık bir yüze takıldı. Bu yüzü bir yerden hatırlıyordun. Bir an durakladın, sonra merakın ağır bastı ve kalabalığa doğru adım attın. Adımların seni daha da yaklaştırdıkça, o tanıdık yüzlerin sayısı arttı. Etrafında okul arkadaşların, komşuların, hatta uzak akrabaların vardı. Şaşkınlığın her geçen saniye daha da artıyordu. Bu kadar tanıdık insanın bir arada ne işi vardı?

Karakterin düşüncelerinin, kendi söylemine has özellikleri korunarak anlatıcı tarafından aktarıldığı serbest dolaylı düşünce kategorisine de anlatıda birkaç kez yer verildiği görülür. Yukarıda altı çizili kısımlar buna örnektir. Bu kısımlarda karakterin, önce bir tür sorgulamaya girdiği ve sonrasında şaşkınlık yaşadığı gözlenir. Aşağıda ise eylemin zirveye ulaştığı noktada yani karakterin kendi ölümünü idrak ettiği anda ve kabullenişe geçtiği kısımlarda serbest dolaylı düşünceye bir iki kez başvurulduğu görülür:

(...) Gözlerin taşın üzerindeki isme takıldığında nefesin kesildi. Taşa yazan isim seninkiydi. İşte o an, hayatının sona erdiğini ve bu cenazenin aslında senin cenazen olduğunu anladın.

Büyük bir şaşkınlık ve kabul edememe duygusuyla kalakaldın. Gözlerinle etrafındaki insanlara bakarken, hepsinin gerçekten üzgün olduklarını gördün. Bu üzüntü, senin hayatının yitip gidişine duyulan gerçek bir kederdi.

Kısaca, bir ikinci şahıs anlatısı sunan Metin'8 ana karakter figür al aracı işlevi görür, onun düşünceleri anlatıcı tarafından aktarılırken karakterin şaşkınlık, bir gerçeği fark etme ve kabulleniş süreçlerinde serbest dolaylı düşünceye başvurulur. Anlatının genelinde diegetik söylem baskınken serbest dolaylı düşüncenin kullanımı diegetik düşünceye oranla bir hayli kısıtlıdır.

4. Bulgular

Daha önce de vurgulandığı gibi, serbest dolaylı söylem (sözü ve düşünceyi kapsayacak şekilde) anlatıcıya özgü aktarımla karaktere özgü öznellik işaretlerini bütünleştiren bir tekniktir. Metin bir yönüyle anlatıcıya aitmiş gibi dururken bir yönüyle karakterin söylemine ait unsurları doğrudan onun ifadeleriyle sunar (Toolan, 2006, 705). Diegetik ve mimetik söylemden ortak unsurlar taşıyan bu çok yönlü söylem kategorisine her ne kadar elde edilen 20 metnin yarısında başvurulmuş olsa da, bunların çoğunda (Metin 4 ve Metin 11 dışında) serbest dolaylı söylemin tek tük cümleler hâlinde bulunduğu görülür.

Serbest dolaylı söylem, kullanıldığı on metinde de sözün değil düşüncenin temsilinde başvurulmuş bir teknik olarak yer almıştır. Sözün temsilinde anlatıcı söylemine yakın durmasıyla daha diegetik bir söylem etkisi yaratan bu kategori, incelenen metinlerde düşüncenin temsilinde kullanılması sebebiyle daha mimetik bir etki yaratmıştır. İncelenen on metinde de diegetik düşünce kategorileri ağır basarken serbest dolaylı söylem, karakter zihnini

onun üslup özelliklerini koruyarak aktarması yönüyle diegetik tekdüzeliği kıran işlevsel bir role bürünmüştür.

Serbest dolaylı söylemin yer aldığı üçüncü şahıs anlatıcılı metinlerde (Metin 1, Metin 2, Metin 3, Metin 7, Metin 11, Metin 14, Metin 20) anlatıcıların ve karakterlerin kendilerine ait üslup özelliklerini, öznel tutumlarını ayırt etmek kimi zaman güçleşir (Örneğin Metin 1, Metin 3, Metin 20). Çünkü her iki tip eyleyen de adeta nötr bir tavır içindedir. Anlatıcının nötr bir tutum içinde olması figür al metinlerde genellikle rastlanan bir durumken özellikle karakterlerin nötr bir ses benimsemesi, onların kendilerine has yönlerinin belirginleşmesinin ve gerçek insan derinliğini yansıtmasının önüne geçtiği gibi metinlerde serbest dolaylı söylemin tespitini de güçleştirir.

İncelenen metinlerde serbest dolaylı söyleme en çok, figür al anlatmanın kullanıldığı metinlerde (Metin 1, Metin 2, Metin 11 ve Metin 20) yer verilmiştir. Figür al metinlerden serbest dolaylı söyleme en fazla yer veren anlatı Metin 11'dir çünkü bu metnin komutunda serbest dolaylı söyleme başvurulması özellikle istenmiştir. Metin 11 dışındaki figür al anlatılarda psiko-anlatma ağır basar, yani bu metinlerde karakterlerin iç dünyası anlatıcı tarafından özetlenerek sunulur. Yetkili yazar anlatı durumu ile figür al anlatmanın bir arada kullanıldığı üç metnin (Metin 3, Metin 7 ve Metin 14) üçünde de serbest dolaylı söyleme yer verilir. Figür al anlatı durumunun etkin olduğu metinlerde; daha çok karakterin ikileme ya da şüphey e düştüğü, bir durumu idrak ettiğı, bir gerçeğe yüzleştiğı noktalarda serbest dolaylı söyleme başvurulduğı görülür.

Elde edilen beş birinci şahıs anlatısından (Metin 4, Metin 5, Metin 6, Metin 16 ve Metin 18) ikisinde (Metin 4 ve Metin 16) serbest dolaylı söyleme rastlanır. Birinci şahıs anlatıları arasında serbest dolaylı söyleme en çok yer veren metin, Metin 4'tür. Metinde olayların uzun bir zaman dilimine yayılması, anlatan-ben ile tecrübe eden-ben arasındaki zamansal ve psikolojik mesafeyi artırmış, anlatıcının ikilemelerini çoğaltarak daha çok iç muhasebe yapmasına ortam hazırlamıştır. Serbest dolaylı düşünce, daha çok, yansıtıcı figür konumundaki tecrübe eden-ben'in geleceğini yönlendirecek bir karar alması, bir gerçeğin farkına varması gibi durumlarda kullanılmıştır. Diğer birinci şahıs anlatılarında anlatıcının iki kimliğı arasında bu kadar uzun bir zamansal mesafe yoktur.

Serbest dolaylı söylemin kullanıldığı metinlerde anlatıcının tutumu genellikle ironik değil empatiktir. Özellikle üçüncü şahıs anlatıcı içeren metinlerde (Metin 1, Metin 2, Metin 3, Metin 7, Metin 11, Metin 14, Metin 20) anlatıcının, karakterlerin bakış açısını sunarken takındığı tutumda ironik bir tonlamaya rastlanmaz. Yani anlatıcı karakterlerin düşüncelerine karşı eleştirel ya da mesafeli bir tarz benimsemez. Örneğin Metin 2'de bir cinayet işleyen, olayın devamında kurgusal bir karakter olduğunu fark etmesi sonucu varoluşsal bir kriz yaşayarak karanlık bir dönüşüm sürecine giren karakterin içsel durumu aktarılırken bile öykü-dışı/üçüncü şahıs anlatıcıya dair eleştirel bir ton sezilmez.

Serbest dolaylı söylem içeren birinci şahıs anlatılarından Metin 4’te anlatan-ben ve tecrübe eden-ben arasında metin boyunca uyumlu/empatik bir ilişki sezilirken Metin 16’da serbest dolaylı söylem cümlelerinin kiminde ironik kiminde empatik bir ton sezilir. Bir “ikinci şahıs anlatısı (sen-anlatısı)” olan Metin 8’deki serbest dolaylı söylem cümlelerinde benzer bir durum söz konusudur. Bu durum, ilgili metinlerde olay örgüsünün gelişim stratejileriyle ilişkilendirilebilir.

ChatGPT’nin ürettiği anlatıların çoğunda klasik/doğrusal ve başı sonu belli olan bir olay örgüsü kullanılmıştır. Serbest dolaylı söyleme yer verilen on metnin dokuzunda da (Metin 20 hariç) olaylar doğrusal bir çizgide ilerler. Burada karakterler önce sıradan dünyaları içinde tanıtılır ve bir tetikleyici olay sonucu eylem yükselişe geçer. Genellikle ana karakterin en çok zorlandığı ve çatışma yaşadığı nokta, eylemde zirveye karşılık gelir. Burada ana karakterin bir yüzleşme/fark ediş/ kabul anıyla eylem düşüşe geçer. Nihayet çatışma giderilerek eylem sonlanır. Olay örgüsü odaklı bakıldığında, doğrusal ilerleyen bu anlatılarda serbest dolaylı söyleme en çok eylemin zirveye ulaştığı kısımlarda başvurulmuştur. Öte yandan, birinci şahıs anlatılarından Metin 16’da özel bir teklif alacağını sanarak akşamki yemeğe hazırlanan tecrübe eden-ben’in aklından geçeni, her şeyin farkında olan anlatan-ben ironik bir tonla aktarır ve bu kısım olay örgüsünde zirveden daha önceki kısma karşılık gelir. Bu metnin devamında (eylemin düşüşe geçtiği noktada) ise, olayın aslında sandığı gibi olmadığını artık öğrenmiş olan tecrübe-edən ben’e anlatan ben’in yaklaşımı daha uyumludur. Metin 8’de de izlediği cenaze töreninde gördüğü insanların samimiyetini değerlendiren ana karakterin aklından geçenler yer yer serbest dolaylı söyleme başvurularak aktarılır. Eylemin henüz zirveye ulaşmadığı bu kısımlarda anlatıcının karaktere karşı tutumu mesafeli ve ironiktir. Karakterin, bu cenaze töreninin kendisi için yapıldığını idrak etmesiyle eylem zirveye ulaşır ve gerçeğin ortaya çıkmasıyla anlatıcının da karaktere karşı tutumu empatik bir mahiyete bürünür.

ChatGPT’nin ürettiği kurgusal anlatıların genelinde karakter otoritesinin baskın olduğu mimetik söylem kategorileri yerine anlatıcı söyleminin ağır bastığı diegetik kategoriler kullanılmıştır. Serbest dolaylı söylemin etkin olduğu on metinde de diegetik düşünce kategorileri diğer söylem kategorilerine oranla daha yoğun biçimde kullanılmıştır. Bir yapay zekâ robotu tarafından üretilen bu kurgusal metinlerde söylemin temsili, insan elinden çıkan metinlerde söylemin temsiliyle “ana hatlarıyla” benzer özellikler gösterse de (bk. Fludernik, 2005 [1993], 285) bu metinler insan elinden çıkanlara oranla pek çok eksiklik ve tutarsızlık barındırır. (bk. Dervişcemaloğlu - Yılmaz, 2025, 24-28).

Sonuç ve Öneriler

Birçok farklı alanda ya da sektörde yaygın bir şekilde kullanılan ve sayıları her geçen gün artan yapay zekâ araçları birtakım sınırlılıklar, riskler ve yetersizlikler barındırmakla birlikte insan hayatında dönüştürücü bir etki yaratmaya devam etmektedir. En çok tercih edilen yapay zekâ sohbet robotlarından biri olan ChatGPT, büyük miktarda metin verisi üzerinde

çalışılarak geliştirilmiş ve hem bağlamı idrak etme hem de doğal ve tutarlı bir izlenim uyandıran metinler üretme kabiliyetiyle donatılmış bir dil modeli olarak dikkat çekmektedir (Williams, 2023, 1). ChatGPT’ye yirmi ayrı komut vererek farklı özelliklerde yirmi adet kurgusal anlatı (hikâye) üretmesini sağladığımız bu çalışmada, söz konusu anlatılar söylem çeşitliliği ve “serbest dolaylı söylem” kullanımı açısından incelenmiş ve birtakım çıkarımlara ulaşılmıştır. İlk sürümü 30 Kasım 2022 tarihinde, son sürümü ise 7 Ağustos 2025 tarihinde piyasaya sürülen ChatGPT diğer sohbet robotlarına göre daha yaratıcı metinler üretme kabiliyetiyle donatılmış olmakla birlikte çift söylem temsil etme kapasitesine sahip olan serbest dolaylı söylem gibi çetrefilli söylem kullanımlarında yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ChatGPT’nin serbest dolaylı söylem kullanımı açısından gerçek bir yazar düzeyinde anlatılar üretmediği, karmaşık söylem kullanımları açısından gerçek bir yazarın derinliğine ve teknik yeterliliğine ulaşamadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak gerçek bir yazarın öznel tecrübesinden, yaratıcılığın, sağduyusundan ve içgörüsünden yoksun olan ChatGPT, makine mekanikliğinde kurgusal anlatılar üretmenin ötesine geçememiştir.

Ortaya koyduğumuz bu çalışma ChatGPT’nin hikâye (öykü) türünde ürettiği Türkçe anlatıları serbest dolaylı söylem perspektifinden ele almaktadır. Yapay zekânın anlatı ya da edebî metin üretme kabiliyeti ve yeterliliğiyle ilgili daha somut bilgilere ulaşmak için yapay zekâ ve edebiyat ilişkisi edebî türler bağlamında bütünsel olarak incelenmelidir (Bk. Ilıcak ve Çinko, 2021; Tunç, 2023; Kızıldağ, 2023; Dervişcemaloğlu ve Yılmaz, 2025; Tunç 2025).

Kaynakça

- ChatGPT. “Adaletin Gölgesinde (Metin 4)”.
<https://chatgpt.com/share/c48c6c31-2397-41c8-93e4-304433fd6e49> Erişim 28 Haziran 2024, 02:00.
- ChatGPT. “Anlatıcının Laneti (Metin 10)”,
<https://chatgpt.com/share/30a26484-7667-4e11-ab7b-1eaa37258ae7> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:06.
- ChatGPT. “Başkaldıran Karakterler (Metin 15)”.
<https://chatgpt.com/share/4a030fcc-7983-4c85-9af3-53ac89ce0118>, Erişim 9 Temmuz 2024, 23: 58.
- ChatGPT. “Beklenmedik Dostluk (Metin 19)”.
<https://chatgpt.com/share/b6f9ad85-13b3-4cd3-8d9c-66e07be28586> Erişim 11 Temmuz 2024, 23:27.
- ChatGPT. “Beklenmedik Dönüşüm (Metin 1)”.
<https://chatgpt.com/share/9077da4b-251d-4a35-95f6-d2746bf32358> Erişim 26 Haziran 2024, 23:28.
- ChatGPT. “Bir Bebeğin Mektubu: Hayata Gelmeden Önce (Metin 6)”.
<https://chatgpt.com/share/f1d225f0-5d45-4ee5-965b-38f9e8c7aaf3>
Erişim 9 Temmuz 2024, 00:02.

- ChatGPT. “Bir Günün Gölgesi (Metin 3)”. <https://chatgpt.com/share/d388c297-565d-4d6b-a0b6-5ff8d90025ff> Erişim 28 Haziran 2024, 01:41.
- ChatGPT. “Döngüsel Yolculuk (Metin 14)”. <https://chatgpt.com/share/0d337fcf-17d0-40b2-baa0-d6f2c2bf7e67> (erişim 9 Temmuz 2024, 23:49).
- ChatGPT. “Elmasın Laneti (Metin 13)”. <https://chatgpt.com/share/71dbf3c9-374b-4d25-9691-b81c511a96b2> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:44.
- ChatGPT. “Gariplikler Diyarı: Perili Köyün Hikayesi (Metin 5)”. <https://chatgpt.com/share/e126ff66-a339-46bd-842d-4419d71d8f93> Erişim 8 Temmuz 2024, 23:46.
- ChatGPT. “Gölge Şehirler: 2201’in Karabasanı (Metin 9)”. <https://chatgpt.com/share/adab5234-1ca3-4d96-86cd-a81d31470f58> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:02.
- ChatGPT. “Karanlık Alternatifler (Metin 11)”. <https://chatgpt.com/share/501e2942-bdf9-458d-b4d4-034a82f78a66> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:13.
- ChatGPT. “Karanlık Yüzleşme (Metin 18)”. <https://chatgpt.com/share/2f73bbfd-2f3d-4315-8c8d-fa5505e28265> Erişim 10 Temmuz 2024, 00:25.
- ChatGPT. “Karanlıktan Kaçış (Metin 7)”. <https://chatgpt.com/share/b87a5641-a353-41aa-b729-d9e61175e90c> Erişim 9 Temmuz 2024, 00:26.
- ChatGPT. “Kurgunun Çöküşü (Metin 2)”. <https://chatgpt.com/share/188c610a-6694-47ce-bc4d-44f02f122dbd>, Erişim 28 Haziran 2024, 01:33.
- ChatGPT. “Sadakatsiz (Metin 12)”. <https://chatgpt.com/share/62ba9c84-0408-4c8b-ba6e-57d22c354e1f> Erişim 9 Temmuz 2024, 23:31.
- ChatGPT. “Sonsuz Karanlık (Metin 17)”. <https://chatgpt.com/share/20c25fbf-6b6c-4e3b-ad9c-16483a836909> Erişim 11 Temmuz 2024, 23:14.
- ChatGPT. “Sürprizlerle Dolu Bir Akşam (Metin 16)”. <https://chatgpt.com/share/2a3b351f-0176-4b15-881b-2772d19c395b> Erişim 10 Temmuz 2024, 00:10.
- ChatGPT. “Yaralı Zamanlar (Metin 20)”. <https://chatgpt.com/share/229c2bfb-a3e1-456b-92b1-b6e9c451c49e> Erişim 10 Temmuz 2024, 00:39.
- ChatGPT. “Yitip Giden Hayat (Metin 8)”. <https://chatgpt.com/share/da0a72c4-5286-4cc8-b2fd-6ab8f0c232ef>, Erişim 9 Temmuz 2024, 22:58.
- Dervişcemaloğlu, Bahar. “Murathan Mungan’ın 995 km Romanında Anlatma Tekniği”. *HUMANITAS Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 12(24) (2024), 76-91, <https://doi.org/10.20304/humanitas.1504942>
- Dervişcemaloğlu, Bahar. *Anlatıbilime Giriş*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2014.

- Dervişcemaloğlu, Bahar ve Yılmaz, Ebru Özlem. “ChatGPT’nin Ürettiği Kurgusal Anlatılarda Serbest Dolaylı Söylemin Kullanımı”, *11. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı*, 2024, 82. E-kitap: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [https://sbe.yildiz.edu.tr/media/files/11_%20Kongre%20%C3%96zetleriv2\(1\).pdf](https://sbe.yildiz.edu.tr/media/files/11_%20Kongre%20%C3%96zetleriv2(1).pdf), Erişim 4 Mayıs 2025.
- Dervişcemaloğlu, Bahar- Yılmaz, Ebru Özlem. “ChatGPT’nin Kurgusal Anlatı Üretme Yeterliliği Üzerine Bir İnceleme”. *Söylem Filoloji Dergisi* 10/1 (2025), 10-31.
- Fludernik, Monika. *The Fictions of Language and the Languages of Fiction*. London: Routledge, 2005 (1993).
- Gunn, Daniel P.. “Free Indirect Discourse And Narrative Authority in Emma”. *Narrative* 12(1) (2004), 35-54.
- Ilıcak, N. Gamze ve Kemal Çinko. “Yapay Zekânın Yarattığı Masal: Prens ile Tilki”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(2), 2021, 703-719.
- Keen, Suzanne. “A Theory of Narrative Empathy”. *Narrative* 14(3) (2006), 207-236.
- Kızıldağ, Hasan. “Yapay Zekâ Bir Masal Yaratıcısı/Anlatıcısı Olabilir Mi?: Chatgpt Masalları”. *Turkish Studies - Educational Sciences*, vol.18, no.3, 2023, 1759-1775.
- Leech, Geoffrey ve Short, Mick. *Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. London: Longman, 2007 (1981).
- Neumann, Birgit ve Nünning, Ansgar. *An Introduction to the Study of Narrative Fiction*. Stuttgart: Klett Lernen und Wissen GmbH, 2008.
- Palmer, Alan. “Thought and Consciousness Representation (Literature)”. *Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*, ed. David Herman, Marie-Laure Ryan ve Manfred Jahn, London: Routledge, 2008, 602-607.
- Sharvit, Yael. “The Puzzle of Free Indirect Discourse”. *Linguistics and Philosophy* Vol. 31 (2008), 353-395.
- Shukla, Manali. vd.. “A Comparative Study of ChatGPT, Gemini, and Perplexity”. *International Journal of Innovative Research in Computer Science and Technology* 12/ 4 (2024), 10-15, <https://doi.org/10.55524/ijircst.2024.12.4.2>.
- Stanzel, Franz Karl. *Narrative Situations in the Novel*. çev. James P. Puskas. Bloomington/ London: Indiana University Press, 1971 (1955).
- Toolan, Michael. “Speech and Thought: Representation of”. ed. K. Brown. *Encyclopedia of Language and Linguistics*. Amsterdam: Elsevier Science, 2006, 698–710.
- Tunç, Gökhan. “Yapay Zekâ Şiiri Öldürür mü? ChatGPT-4 Örneğinde Sanal Zekânın Şiir Yorumlamasının İmkânları ve Sınırlılıkları”. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 7(2), 2023, 1145-1165. <https://doi.org/10.34083/akaded.1316100>

- Tunç, Gökhan. "Yapay Zekâ Şiir Yazabilir mi? ChatGPT Örneğinde Yapay Zekânın Şiir Yazma Kabiliyetinin İncelenmesi". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 9(2), 2025, 930-951.
<https://doi.org/10.34083/akaded.1708572>
- Williams, Sean. *ChatGPT for Writers: Unlocking the Power of Artificial Intelligence to Enhance Your Nonfiction Writing Process*. Independently published, .2023
- Yılmaz, Ebru Özlem. "Yusuf Atılgan'ın 'Çıkılmayan' Adlı Hikâyesinde Karakterin Söylemi". *Yeni Türk Edebiyatı* 16 (2017), 161-186.